

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI LOYIHALASH FAOLIYATIGA TAYYORLASH TA’LIMIY JARAYON SIFATIDA

Orishev Jamshid Bahodirovich

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti, Texnologik ta’lim va tasviriy san’at fanlari kafedrası katta o‘qituvchisi
Tel. (97)4840479, e-mail: jamshidorishev@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada raqamli texnologiyalar negizida bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini loyihalash faoliyatiga tayyorlashga oid ta’limiy mulohazalar bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli O‘zbekiston-2030, texnologik ta’lim, raqamli texnologiya, loyiha muammosi, loyihalash faoliyati.

Abstract

The article describes educational considerations on the preparation of future technological education teachers for design activities based on digital technologies.

Keywords: digital Uzbekistan-2030, technological education, digital technology, project problem, design activity.

“O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi”da ta’kidlanganidek, Milliy dasturning muhim vazifalaridan biri “... o‘quv jarayonida kompetensiyalarni kuchaytirishga qaratilgan metodika va texnologiyalarni joriy etish, o‘quv jarayonini amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltirish, bu borada o‘quv jarayoniga xalqaro ta’lim standartlariga asoslangan ilg‘or pedagogik texnologiyalar, o‘quv dasturlari va o‘quv–uslubiy materiallarni keng joriy etish” lozim [1].

Raqamli texnologiyalar-bu faoliyat yuritishning zamonaviy shakli bo‘lib, unda ishlab chiqarish va boshqarishning asosiy faktlari sifatida raqamli ko‘rinishdagi katta ma’lumotlar majmui va ularni qayta ishlash jarayoni xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalarning quyidagi muhim vazifasi dolzarb hisoblanadi: ya’ni amaldagi jarayonni izchil avtomatlashtirib borish hamda ta’lim oluvchilarni zamonaviy texnologiyalardan foydalanishga tayyorlash. Binobarin, bu jarayonda ko‘plab ma’lumotlar raqamli formatga o‘tkazilsa, elektron ko‘rinishda saqlansa, axborot xavfsizligi masalalari hal etiladi. Shu sababli, pedagogika oliy ta’lim muassalarida raqamli texnologiyalar asosida ta’lim jarayonlarini tashkil etish, pedagogik jarayonda bo‘lajak mutaxassislarni raqamli texnologiyalar bilan ishlash kompetensiyalarini oshirishga e’tibor qaratish lozim.

Ushbu sohada olib borilgan izlanishlarimiz natijalari raqamli texnologiyalar negizida bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini loyihalash faoliyatiga tayyorlashni quyidagi bosqichlarda olib borilishi tavsiya etiladi:

1-bosqich. BTTO‘ni loyihalash faoliyatiga tayyorlashning izlanish–tanlash bosqichi. Bu bosqich texnologik ta’lim yo‘nalishi talabalarining dastlabki o‘quv yili uchun mo‘ljallangan bo‘lib, bunda asosan loyiha yo‘nalishi aniqlanadi va uning muammosi tahlil qilinadi; loyiha mavzusi tanlanadi; mavzuga taalluqli ma’lumotlar to‘planadi, ma’lumotlar o‘rganilib, qayta ishlanadi va tahlil qilinadi; loyihani amalga

oshirish rejalashtiriladi. Loyiha yoʻnalishi va mavzusini tanlashda oʻrganilayotgan fan, talabalarning fanga qiziqishi, dunyoqarashi va bilish qobiliyatlari eʼtiborga olinadi. Loyiha tarkibida quyidagilar kiritiladi: loyihadan qoʻyilgan maqsad; uning dolzarbligi; axborot manbalari (ommaviy axborot vositalari, maʼlumotlar bazasi, elektron maʼlumotlar, intervyu, anketa kabilari); axborotni ishlash (tahlil, umumlashtirish, dalillarni solishtirish, isbotlangan xulosalar), natija (maqola, referat, maʼruza, portfolio, videomaterial va boshq.), taqdimot (nashriyot, tarmoq, teleanjuman va vebinarlarda muhokamalar va hokazo).

2-bosqich.BTTOʻni loyihalash faoliyatiga tayyorlashning konstruktorlik-texnologik bosqichi. Bu bosqichda loyihada qoʻyilgan muammoning qulay echimi izlanadi; dizayn talablari hisobga olinib, konstruksiya variantlari oʻrganiladi; loyihalananayotgan yoʻnalish boʻyicha qoʻlga kiritilgan yutuq va kamchiliklar tahlil qilinadi; loyiha boʻyicha tashkil etiladigan ishlar va tayyorlangan mahsulotlar ekspertizadan oʻtkaziladi, loyiha texnologiyasi ishlab chiqiladi; intellektual salohiyat oʻrganiladi; loyihaning konstruktorlik va texnologik hujjatlari tuziladi. Shu bilan birga texnologik jarayonlar shakllantiriladi, loyihani amalga oshirish rejasi tuziladi. Rejalashtirilgan texnologik operatsiyalar bajariladi; kerakli asbob-uskunalar, materiallar va jihozlar tanlab olinadi; loyihalananayotgan jarayonlar taxlil etiladi. Bu bosqichni amalga oshirish uchun yanada yaxshiroq natijaga erishish uchun konstruksiya va texnologiyaga oʻzgartirishlar kiritish mumkin.

3-bosqich.BTTOʻni loyihalash faoliyatiga tayyorlash metodikasini joriy etish bosqichi. Bu bosqich tadqiqotning hal qiluvchi bosqichi hisoblanadi, shu boisdan xatoga yoʻl qoʻyilishi mumkin emas. Bunda tadqiqot samaradorligi aniq natijalarda koʻrinishi kerak. Buning uchun BTTOʻ faoliyat jarayonida raqamli texnologiya asosidagi kompyuterli tizim hamda avtomatlashtirilgan loyihalash tizimlaridan foydalanish, toʻgʻri qoʻllay olish koʻnikma va malakalariga ega boʻlish lozim. Bunda avtomatlashtirilgan loyihalash tizimlari va raqamli texnologiyalar asosida olib borilgan mashgʻulotlar katta hajmdagi maʼlumotlarni qisqa fursatda talabalarga etkazish imkoniyatini taqdim etadi. Talabalar sifatli va mazmunli axborotlarga ega boʻlishga, mavzulararo (fanlararo) integratsion, imitatsion, vizuallashtirilgan, virtuallashtirilgan manbalardan foydalanish imkoniyatiga ega boʻladilar. Mashgʻulot natijasiga qarab, talabalarga mavzu yuzasidan qoʻshimcha maʼlumotlar beriladi, ayrim tuzatishlar kiritiladi. Bu esa tadqiqotda qoʻyilgan maqsadga erishilganligi kafolatlaydi.

Raqamli texnologiyalarni ishlab chiqish boʻlajak texnologik taʼlim oʻqituvchilarini innovatsion rivojlangan qilib tarbiyalashda ijtimoiy ahamiyatga molik dolzarb masala boʻlib, u asosan quyidagi omillarni oʻz ichiga oladi:

- boʻlajak texnologik taʼlim oʻqituvchilarini tayyorlashdagi mutaxassislik fanlari boʻyicha oʻquv mashgʻulotlarini loyihalash bosqichlarini uzluksiz ketma-ketlikda ifodalab olish;

- boʻlajak texnologik taʼlim oʻqituvchilarini kasbiy tayyorlashning raqamli texnologiyalarini shakllantirib olish va uni joriy etishning pedagogik asoslarini ishlab chiqish;

- raqamli texnologiyalardan foydalanuvchilarga yoʻriqnoma va koʻrsatmalar tayyorlash, ularni koʻpaytirish, tarqatish va dasturiy vositalarning amaliyligini muntazam ravishda kuzatib borish.

Xulosa o‘rnida ta’kidlash mumkinki, bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini raqamli texnologiyalar negizida tayyorlashning asosiy g‘oyalarini va yo‘nalishlarini quyidagicha ifodalanishi maqsadga muvofiq bo‘lar edi:

- raqamli texnologiyalarning asosiy tarkibiy qismlari va uning jamiyat taraqqiyotiga mos ravishdagi dinamik rivojlanishini amalga oshirib borish kerak;
- raqamli texnologiyalar negizida bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlashning asosiy tamoyillarini ilmiy-metodik jihatdan asoslash;
- raqamli texnologiyalar negizida bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlashning nazariy-metodologik asoslarini ishlab chiqish;
- amaliy ishlanmalarda o‘z aksini topgan, metodologik yondoshuvlar oliy ta’lim muassasalari ta’lim jarayonini, xususan bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlashni mukammallashtirishni ta’minlaydigan o‘quv-dasturiy va o‘quv-axborotli ta’minotlarni yaratish imkonini berish;

Demak, raqamli texnologiyalar negizida bo‘lajak texnologik ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash bo‘yicha erishilgan ijobiy natijalar, ta’lim sifati uchun yaratilgan shart-sharoitlar va imkoniyatlar ularni loyihalash faoliyatiga tayyorlash bevosita ilg‘or metodologiyalardan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi” //Oliy ta’lim meyoriy hujjatlar to‘plami. Toshkent .Sharq. 2019
2. Muslimov N.A., Urazova M.B., Eshpulatova Sh.N. Bo‘lajak o‘qituvchining loyihalash faoliyati. O‘quv qo‘llanma. Samarqand.2011.
3. Turdiyev U. Pedagogika oliy ta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalar asosida jismoniy tarbiya va sport jarayonlarini tashkil etish //Xalq ta’limi. Ilmiy metodik jurnal. 2020 № 6,
4. To‘raqulov X. A., Orishev J. Loyihali ta’lim – ta’lim samaradorligi garovi. // Ta’lim tizimida ijtimoiy - gumanitar fanlar. Ilmiy–uslubiy jurnali. Toshkent, № 3-4, 2011 y. B.38-41
5. X.To‘raqulov, J. Orishev Raqamli texnologiyalarning ta’lim jarayonini tashkil etishdagi imkoniyatlari // SAI. 2022. №B8.